

повинні нести особисту відповідальність перед Богом, людьми та своєю совістю за ту ситуацію, яка буде складатися внаслідок їхньої діяльності, за ті умови, у яких доведеться жити й діяти людині та людству в цілому. З цих позицій вважаємо вкрай корисним регулярно знайомити студентів з інформацією про серйозні проблеми екологічного та іншого характеру, які несуть у собі загрозу людству.

Так, студенти з інтересом зустріли інформацію про результати роботи міжурядової групи експертів з біорозмаїття та екосистемних послуг, які містять дані про зміни людиною нашої планети за останні 50 років. Установлено, зокрема, що близько мільйона видів тварин перебувають під загрозою зникнення, що приблизно триста мільйонів осіб зазнають ризику повеней та ураганів. Загальна продуктивність земної поверхні знизилася на 23 %. Такі та інші дані активізують прагнення студентів відповідально підходити до своєї майбутньої професійної діяльності, до заощадження ресурсної бази нашої цивілізації й пошуку шляхів і технологій, що забезпечують сталий розвиток.

Отже, відповідальність як важливу категорію філософії освіти слід розглядати в системній єдності навчання, виховання й особистісного розвитку студента, його соціалізації й забезпечення готовності до успішної діяльності в умовах складного суперечливого світу, який він має вдосконалювати.

СИНЕРГЕТИЧНА МЕТОДОЛОГІЯ В АНАЛІЗІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Свящук А.Л.

Кандидат філософських наук, доцент каф. філософії

Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

Актуальність зміни традиційних описових та історично-кумулятивних підходів до аналізу складних соціальних проблем, на кшталт структури та типу суспільства та потужних соціальних рухів та їх наслідків – обумовлена не тільки різким ускладненням та динамічністю соціальних суб'єктів у науковій рефлексії, але й панорамною зміною картини світу та наукової парадигми у цілому.

Сучасна постнекласична парадигма опирається на інше розуміння світу навколо, його базові характеристики суттєво відрізняються від традиційних моделей розуміння. Світ змінюється незворотно, постійно долаючи точки неповернення, а його наступні трансформації можуть бути мало пов'язані із попередніми станами.

Для аналізу складних соціальних суб'єктів, на наш погляд, більш адекватною на даний час у контексті постнекласичної моделі світу є синергетика та її принципи та положення. Те, що синергетика народилася у природознавчій сфері а може бути використана у аналізі соціогуманітарних проблем, є також ознакою постмодернового зрощення

знання та подолання тези Модерну про відокремлення одного типу знань від інших.

Такі положення та принципи синергетики, як точка біфуркації, гомеостаз, аттрактор, підхід до складної купи елементів як до системи, принцип ієрархічності, різних масштабів часу та енергетичних становищ, емерджентності, принципу трьох НІ, динамічної нестійкості, меж структурних та системних кризів, моментів вразливості та непохитності – дають потужний когнітивний арсенал ресурсів для опису складних процесів самих різноманітних соціальних суб'єктів, від особистості до суспільства в цілому.

Прикладом синергетичного проходження моментів біфуркації стосовно особистості є, наприклад, сім рівнів кризи ідентичності у теорії Еріксона (Юність та криза). Неможливо перейти до іншого психологічного стану якості без подолання попередніх становищ, при чому подальший розвиток йде стрибком після повного завершення попередньої логіки процесу.

Аналіз суспільства у цілому крізь призму системи дає можливість зрозуміти різні рівні розвитку соціального організму у різних масштабах простору і часу, та виявити ті суттєві характеристики існування, які є дійсними системостворюючими рисами, що забезпечують стійке існування та виживання у історії, незважаючи на повний, як здається, занепад та потужне неочікуване відтворення та сталий розвиток у подальшому. Наприклад, обов'язкове існування держави для виживання нації та її культури виявляється не обов'язковим з огляду на євреїв та існування зовсім без держави протягом понад двох тисячоліть.

Синергетичний підхід дає змогу переосмислити звичне та, без сумнівів, правильне, на перший погляд, становище речей, яке було традиційним у модерновому світі. Так, наприклад, криза ідентичності та внутрішній конфлікт починає бути майже обов'язковою умовою виходу із зони комфорту задля подальшого розвитку людини, а революції та соціальні кризи у суспільстві дають змогу саморефлексії та розкриття внутрішніх резервів нації, а її тимчасові територіальні та бойові поразки на одному рівні можуть зіграти роль системних трансформацій та перетворитися на культурні та цивілізаційні перемоги більш потужних та важливих масштабів.

ФЕНОМЕН ІДЕНТИЧНОСТІ У КОНТЕКСТІ НОВИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ковалевська О. В.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

У сучасних умовах глобального інформаційного суспільства проблема ідентичності набуває нових інтерпретацій. Це стосується перш за все образу ідентичності у суспільній свідомості, що вже не вбачає класичне